

Rebeka Arraras

«Emakumeok mundua nola eginen genukeen pentsatzeko garaia da»

Orain dela 18 urte emakume enpresari gazte talde batek Nafarroako Emakume Enpresari eta Zuzendarien Elkarte (NEEZE) sortu zuen. Hasiera-hasieratik Rebeka Arraras diseinatzaile iruindarra izan da presidenteordea. Beste emakume asko bezala zerbitzu enpresa txiki bateko burua da. Halako enpresak ia inoiz ez dira agertzen albistegietako lerroburretan edota dirulaguntzen hartzaileen artean, baina hauek dira, gaur egun, pertsiana itxi gabe, enpleguari tinkoen eusten diotenak.

REYES ILINTXETA

Argazkiak: Dani Blanco

Emakumea, enpresaria, euskaldun konprometitua... *Rara avis* bat zara?

Ez! Egokitu zaidana besterik ez. Euskalduna naiz txikitatik, ikastolan ikasitakoa, eta euskarrekin konpromisoa izatea niregan zerbait naturala da. Agian halako elkarte bateko zuzendaritza taldean hainbeste urtez egotea, besteen konfiantza mantenduz, hori bai izan daitekeela berezi samarra. Dena den, ni ez naiz euskaltzale bakarrik elkarteetan. Gure logotipoa hasieratik elebiduna da, gaztelaniaz eta euskaraz idatzia dago, eta hori hala bada ez da nigatik bakarrik.

Duela 18 urte abiarazi zenuen elkarte. Zertarako?

Garai hartan emakume gazte batzuk hasi ginen enpresak sortzen eta kasik konturatu gabe, taldetxo bat eratu genuen gauzak eztabaidatzeko. Beste arlo askotan bezala, enpresa munduan ere desberdintasun pila ikusten genuen gizon eta emakumeen artean eta erabaki genuen beste tokietako elkarteekin harremanetan jartzea haiek zer egiten ari ziren ikusteko. Uste dut oso konprometitua izan garela beti eta baita oso independenteak ere. Inoiz ez gara lerratu izan talde edo alderdi politiko baterantz. Gure zuzendaritza batzordea oso anitza izan da beti eta hori biziki garrantzitsua da.

Zer egiten duzue elkarteetan?

Gauza asko: topaketak, formakuntza saioak, aholkularitza eta dokumentazio zerbitzuak eskaini, eta argitalpenak eta urteko emakume zuzendari eta enpresariaren saria banatu, besteak beste. Duela hamar bat urtetik ari gara kontziliazioan sakon lanean. Oso proiektu polita dugu: hainbat enpresatan etxearen eta lanaren arteko bateragarritasun plangintzak

Nortasun agiria

Rebeka Arraras Iruñean jaio zen 1967ko azaroaren 21ean. Ingeniaritza ikasten hasi eta hiru urte igarota, sormena nahiago zuela ikusita, diseinu industrialean hasi zen. Hiru urte Zaragozan eta bost Bartzelonan bizi ondoren, itzuli zen: "Bartzelona izugarri gustuko badut ere, garbi nuen Euskal Herrira itzuli nahi nuela eta hemen ere aukerak izango nituela nik nahi nuena egiteko". 4. urteko mutiko baten ama da, Telmo Haritza, gure kostaldea eta barnealdeko basoak biltzen dituen izen esanguratsua. RBK Diseinu enpresako burua da, Nafarroako Emakume Enpresari eta Zuzendarien Elkarte (NEEZE) presidenteordea eta Bai Euskarari ziurtagiriaren zuzendaritza batzordeko kidea.

garatzen ari gara. Lortu dugu enpresa askotxotan, eta ez soilik berdintasun planak egitera behartuta daudenetan, halako plangintzak abiaraztea. Enpresa Txiki eta Ertain askotan ere bai. Kontziliazio plana oso tresna interesgarria da urrats sendoak emateko. Konpromiso hau onartzen duten enpresei *Reconcilia* izeneko bateratze zigilua ematen zaie. Langileen bizitza pertsonala eta lanaldia bateragarriagoak izan daitezen egindako ahalegina aitortzen zaie era horretara.

Gizonezkoek ez zuten interes handirik zuek mugitzen hasi baino lehen?

Gizonezkoek, normalean, ahal izanez gero, ez dute ezer egiten, eta enpresa munduan ere oso gutxi. Zuzendaritza taldean emakumezkoen dagoenean edota arazorik sortzen bada, edo sor litekeela uste denean, orduan zerbait egiten da. Dena den, hori ere enpresa motaren arabera izaten da. Enpresan emakume asko ari bada lanean, langileen gehiengoa direnean, errazagoa da zerbait egitea. Gauzak pixkanaka aldatzen ari dira eta kontziliazioa balio erantsi bezala ikusten hasia da. Enpresaren funtzionamendu egokia eta emaitza onak lortzeko lagungarria da argi eta garbi: jendea pozik badago, lan gehiago eta hobe egingo du. Enpresa bakoitzak erabakitzen du zer neurri hartuko dituen: txanda aldaketak, haurtzaindegiak enpresa barruan, pizgarri ekonomikoak, telelana, eskolako oporretara moldatutako oporraldiak, udako ordutegia, lan aholkularitza, diru-laguntzak ibilgailuak erosteko, seme-alaben hezkuntza gastuetarako eta aseguruak ordaintzeko, jubilatze planak... Ordutegi malgutasunarena ez da neurri bakarra.

Euskaldunon koloreak

"Gure koloreak urdina eta berdea dira. Itsasoa eta mendia. Kultura bakoitzak bere nortasuna irudikatzen du bere koloreetan, bere grafismoan, janzkeran, portaeran... Diseinuak gauza horiek guztiak aintzat hartzen ditu. Airean dagoen zerbait da. Mundu globalizatu honetan bakoitzak bere nortasuna erakutsi behar du, besteena errespetatuz".

Emakume enpresari eta zuzendariak, hau da nagusiak, uste dena bezain gutxi al zarete?

Gero eta gehiago gara. Ez gehiegi baina politiki-poliki handitzen doa kopurua. Enpresa sortzaileen artean ia erdia gara. Zuzendaritza postuetan, aldiz, ez horrenbeste. Hasi ginean %2 basterik ez ginen eta gaur %30 inguru, Espainiako Estatuan baino goraxeago. Kasu askotan emakumeak agertzen dira ageriko zuzendaritza postuetan, ikusten diren tokietan, administrazio kontseiluetan kasu, baina haien azpitik, goi mailako teknikariak, gehienak gizonezkoak izaten dira. Oraindik traba ugari gaingitu behar ditugu emakumeok, horien artean oztopo kulturalak eta aurreiritziak: ez dituzte aukera berdinak izango, haur bat izanez gero arazoak... Horregatik emakume asko beldur izaten dira.

Emakume-lorontziak zenbait kasutan?

Baten bat agian bai, baina gizonezko batzuk bezala. Administrazio batzordeetan eta bilera horietan gizon batzuk ere badira lorontziak, eta ez dira zergatik jakintsu, baliotsu eta azkar izan behar han egoteagatik. Ez zaie eskatzen hainbeste. Enpresa Txiki eta Ertainetan ez da gauza bera gertatzen. Hor finantza eta gizabaliabide ataletan emakume asko egoten dira. Halere, oraindik ere, soldata desberdintasun handiak badira. Tranpa pila egiten dute. Oinarrizko soldata berdina izaten da, baina gizonezko askok mota askotako gehigarriak dituzte. Elkartetik hori ikertu nahi izan dugu baina enpresek ez dute informaziorik ematen eta inork ere ez ditu bere nomina erakusten.

Zenbait lanbidetan emakumeak nagusi. Enpresarien artean ere halako joerarik ikusten da?

Bai. Argi eta garbi. Emakumeok sortzen ditugun enpresak zerbitzu alorrekoak dira gehienbat. Orain arte lehenengo eta bigarren sektoreko ogibideak gizonezkoenak izan dira eta horrela jarraitzen dute izaten. Nekazaritzan eta abeltzaintzan emakumeak gehixeago hasi gara ikusten, baina industria alorrean oso gutxi. Zerbitzu sektorea berriagoa da eta, oro har, sartzeko aukera hobeak ditugu. Arlo honetan orain emakume sortaile asko dago. Enpresak txikiak izaten dira, langile gutxiak eta inbertsio txikiak eskatzen dituztenak. Enpresa hauek oso egoera zailean daude, normalean, zerbitzu enpresek ez dutelako diru-laguntzarik izaten eta are gutxiago mikroenpresak direnean. Baina, aldi berean, halako enpresek enplegu egonkorra eta kalitate handikoa sortzen dute. Erakundeek ez diete garrantzi handirik ematen. Beti kezkatuta ibiltzen dira enpresa handiekin eta krisia gu ari gara sufritzen.

Gauzak egiteko modu desberdinak ditugu emakumeok?

Ni ez naiz antropologoa baina uste dut giza-kiaren eboluzioari esker ezaugarri desberdinak ditugula eta ez da ezer gertatzen, ez gara gutxiago horregatik. Enpresan, zuzendaritzan, lanean... desberdin jokatzen dugu, baina bizitzako arlo guztietan denon artean egin behar ditugu gauzak.

Agintzerakoan ere nabari al da aldea?

Bai, eta uste dut gehiago nabaritu beharko litzatekeela. Askotan emakumeok gizonen

Emakumea eta diseinua

“Nik uste dut emakumeak oso sortaile eta diseinatzaile onak garela. Gure ezaugarrietako bat da. Enpresa munduan, arte munduan... ez digute tokirik utzi izan, baina asko dugu esateko eta munduari emateko. Emakumeok mundua birdiseinatuko bagenu, autoak, jantziak, tresnak, etxeak... Dena desberdina izango zen”.

Eibar

Liburu azoka urriaren 14tik 23ra, Unzaga plazan

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz!

jokamoldeak kopiatzen ditugu. Haien erara egitea erabakitzen dugu, guk nahiago genukeen modua bazterrean utzita eta deliberraten dugu gogor jartzea, haserretzea... Emakumeok elkarrizketarako irekiagoak gara, lasaiaagoak. Gizonezkoek batzuetan esaten dute gu liskartsuagoak garela, bekaiztiagoak, baina hori ez da egia. Horiek aitzakia hutsak dira. Izaera, portaera desberdinak egotea beharrezkoa eta aberasgarria da. Zuzendaritza eta enpresa munduan ere, estilo desberdinak errespetatzen ikasi behar dugu. Gure jokatzeko molde propioak dira, hain zuzen, emakumeok gizar-teari emateko duguna. Mundu osoaren aldaketa nahi dugunok emakumeak duen garrantziaz egin behar dugu gogoeta. Historian gizonak izan dira protagonista eta emakumeok ezkutuan egon gara. Haiek antolatu dute gaur dugun bizimodua eta orain ikusten da dena oso gaizki doala. Emakumeok mundua nola eginen genukeen pentsatzeko garaia da.

Emakumeoi leporatzen digute ausardia falta eta hori negozioetarako ezinbestekoa omen da. Emakumeak beldurriagoak ala zuhurragoak gara? Ausartak ala errealistak? Gizonezkoak adoretuak dira eta gu errealistak? Zer da hobe? Haiek porrot indize handiagoa dute enpresetan. Emakumezkoak egiten ditugun enpresak, berriz, txikiagoak dira baina egonkorragoak. Krisi garai honetan emakumeen enpresa gutxiago itxi dira, txikitu garelako, hala edo nola baliabide eta diru gutxiagorekin mantentzen ditugulako. Gizonezkoek, aldiz, itxi eta kito eta ondoren sortu, lortu edo sartu nonbait. Emakumezkoak aurrera jarraitzen dugu, kasu askotan oso diru gutxi irabazita, lanpostuak mantentzeagatik, bereziki. Zer da hoberena halako kasuetan? Batek daki!

Esaten dute Nafarroan ez dela erosten, ezta saltzen ere: heredatu baizik. Gaur egun egia izaten jarraitzen al du horrek?

Nire ustez garai batean bai, betiko enpresak ziren mantentzen zirenak, baina orain jada ez. Orain oinordetzan hartzen direnak harremanak dira. Instituzioekin, agintariekin harreman onak badituzu askoz errazago duzu dena, gobernu hori edozein koloretakoa izanda ere. Agian enpresak abian jartzeko adorea bai jasotzen dela aurrekoengandik genetikoki, ez dakit. Norberaren nortasunarekin doa. Gure familian aitona, aita eta osa-

AZKEN HITZA

Familia

“Aitona eta amona Gaztelu Plazan bizi ziren eta euskaldun peto-petoak ziren. Amona Zegamakoa zen, apenas ikasi zuen gaztelania. Aitona Leitza-koa. Oso gazte etorri ziren Iruñera eta harremanak euskaraz izango zituzten arazorik gabe. Hala ere, aita eta bere anai-arrebak erdaldunak ziren. Gu lau anai-arreba gara, ni txikiena ikastolan ikasitako bakarra. Aitonak eraikuntza enpresa bat izan zuen eta gure aitak nekazal elikaduraren arloko enpresa bat zuzendu zuen Tafallan”.

Sare informalk

“Orain arte emakumeok ez dugu aukera handirik izan beste enpresetako kideekin astearte batean elkarte batera afaltzera joateko edo paddlean edo golfean aritzeko. Ez dugu aukerarik izan edota ez dugu nahi izan, baina haiek bai. Gizonek maiz lantzen dituzte halako harremanak eta horiek guztiak negozioetarako baliatzen dituzte gero”.

barruan egoten uzten digute, kontrolpean errazago edukitzeko, pentsatzen dut. Gure iritzi eta ekarpenak onartzen dituzte komeni zaienean, baina ez dugu pisu handirik. Hala ere joan behar da. Ematen badizute aukera hori egon behar duzu eta, gutxienez, hitz egin. Gauzak mantso, baina aldatzen doaz. Jende gaztea sartzen ari da, adibidez. Ilusionatuta gaude horrekin eta modu bat da emakumeak ikusarazteko. Hau nire iritzi pertsonala da.

Euskara arrotza da enpresarien elite horretan, Nafarroan?

Ez pentsa. Euskal munduan mugitzen garen agente guztiak pixkanaka lortu dugu euskara beste modu batez ikusia eta onartua izatea. Nafarroan horren beharra genuen, eta nik uste dut argi nabari dela aldaketa. Beldurtuta egon gara urte askoan eta oraindik segitzen dugu, neurri batean. Duela hogeitun urte nik ez nuen inoiz izaten lan harremanik euskaraz, eta orain gero eta gehiago. Del Burgo jaunak iragartzen zuena, ikastolak, eta euskarazko irakaskuntza oro har, *okerrena* izango zela, gauzatzen ari da egun. Euskaraz ikasitako lehen belaunaldiak, orain 40 urte ingurukoak, gizar-teko goi postuetara iristen ari gara orain.

Birdiseinatu beharko genuke, oro har, euskararen inguruko diskurtsoa?

Bai, eta batez ere haur eta gazteentzat. Nik, adibidez, euskaraz hitz egiten dut 4 urteko semearekin, baina berak, jada, bereizten du eta ikastolako lagunekin erdaraz aritzen da. Ni ere nerabe garaian gaztelaniaz aritzen nintzen errazago egiten zitzaidalako. Adin horietan gauza errazak nahi izaten dituzte. Gero, aldiz, heldu egiterakoan, normalean, gazte horiek euskara berreskuratzen dute edo euskaltzaleago egiten dira. Gaztetxoan buruan sartu beharko genuke eta ikusi nola pentsatzen duten, haien hizkuntza eta tresnak erabili eta aukerak eman euskara erabiltzeko. ■

